

Persbericht „Tessels. Taal over zee”

Deze maand verscheen „Tessels. Taal over zee” in druk, nadat het in juni als e-boek verschenen. In dit lijvige boek (784 pagina’s) beschrijft dialectonderzoeker Marcel Plaatsman het Tessels, het dialect dat hij leerde van zijn familie, tot in detail. Maar „Tessels. Taal over zee” gaat niet over het Tessels alléén. In het boek wordt dit eilanddialect ook vergeleken met talen en dialecten in de omgeving.

Het Tessels is de taal van *sképe oppe diek* („schapen op de dijk”), van *seumerhusies* („zomerhuisjes”) en *bóóije tiêne* („de boot van tien uur”). De wereld buiten Texel, dat is *de Overkònt*, het eiland zelf is *’t Gouwe Boltje*. De taal brengt het geliefde vakantie-eiland als vanzelf tot leven, maar tegelijk creëert ze afstand: Tessels, dat is niet wat de eilander met de *bòdgòst* spreekt, het is een taal voor de eilanders onder elkaar, de taal van opa’s en oma’s en oude herinneringen.

In *Tessels. Taal over zee* worden alle Tesselse klanken tot in detail beschreven, net als de taalregels. Uiteraard is er veel aandacht voor verschillen met het Nederlands, zoals de woordvolgorde (*dòt selle we effe wete late*), constructies als *hee is te vaccineren weest*, vervoegingen als *ik morrek* („ik merkte”) en meervouden als *kienders* en *tekenings*. Wordvormingen als *bróódeterstiêd*, de bijzondere uitspraak van de -a- in „man”, de wetmatigheid dat korte klinkers lang worden gerekend voor stemhebbende medeklinkers – voor de kleinste details is aandacht.

Maar er is ook het grote verhaal, de geschiedenis. Texel was in het verleden een belangrijke haven, in feite een voorhaven van Amsterdam. Er was de Amsterdammers dan ook veel aan gelegen om invloed op Texel uit te oefenen. De hoogste bestuurder van Texel, de schout, werd om die reden door Amsterdam aangewezen en ook veel andere gezagsdragers kwamen van „de Overkant”. Tegelijk lag het dagelijks bestuur in handen van oude Texelse families die grond bezaten. De zeelieden die het eiland bevolkten, vaak migranten, hadden geen politieke macht, maar zorgden wel voor grote welvaart.

Het is in deze situatie dat het dialect van Texel kon ontstaan. De oorspronkelijke bevolking sprak in de middeleeuwen nog Fries, laten oude veld- en dijknamen zien, maar Fries is het tegenwoordige dialect van Texel niet. Veel meer is het een bevroren zeelieden-Hollands, gebaseerd op het Amsterdams van de zestiende eeuw. Op Texel kon deze oude omgangstaal, eigenlijk een vroege vorm van gesproken Standaardnederlands, de moedertaal van de bevolking worden. Een bevolking die voor een groot deel bestond uit migranten. Een gelijkaardige ontwikkeling is aan te nemen voor het vasteland van Noord-Holland, met steden als Hoorn en Enkhuizen, en voor de Friese steden. De dialecten die daar gesproken worden hebben veel met het Tessels gemeen. Dat geldt ook voor het Bildts, het Amelands, het Wierings, het verdwenen Vlielands en het Midslands van Terschelling. Het zijn getuigen van een bijzondere geschiedenis.

De Texelse welvaart verdween in de negentiende eeuw. Het eiland verarmde en wie kon, trok er weg. Nazaten van de vroegere migranten hadden die kans, maar de oude boerengeslachten waren door hun grondbezit aan het eiland gebonden. Zij gaven de taal van de voorbije Gouden Eeuw door aan hun kinderen en kleinkinderen. In de twintigste eeuw zou nieuwe welvaart er vervolgens voor zorgen dat dit oude dialect meer en meer werd ingeruild voor het Standaardnederlands, de toonaangevende spreektaal van de Hollandse steden. Zo herhaalt zich de geschiedenis.

Dat is het verhaal dat in „Tessels. Taal over zee” wordt verteld. De geschiedenis, de grammatica en de historische taalkunde worden verlevendigd met gedichten, liedjes en verhalen in het Tessels. Een „sprekend” boek is het geworden, dat de lezer uitnodigt tot een nieuwe, nadere kennismaking met Texel en de Texelaars.

– Tessels. Taal over zee

– Druk: €50,-. E-boek: €10,50.

– <https://www.marcelplaatsmanteksten.nl/product/tessels-taal-over-zee/>

– E-mail: marcelplaatsmanteksten@gmail.com Telefoon: 06-28065754